

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
ANKARA

21.Dönem, 527 sıra sayısı ile işlem gören **TBMM.**
İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Dair birleştirilmiş teklifleri
yeniliyorum.

Gereği talep olunur.

Saygılarımla
Mehmet Kemal Ağar
Elazığ Milletvekill

T. B. M. M. BAŞKANLIĞI	
Tali Kom.	
Esas Kom.	- Anayasa
Tarih	15.1.2003-2/37
K. Md.	K.D.Bşk. 10/13
BAŞKAN	X. Protokol

5.10.1999

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifim ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. M. Salih YILDIRIM
Şırnak Milletvekili

T. B. M. M. BAŞKANLIĞI	
Tali Kom.	
Esas Kom.	Anayasa Komisyonu
Tarih	5.10.1999-2/310
K. Md.	K.D. Eşkr. / 17
BAŞKAN	

1816

38

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İÇTÜZÜĞÜNDE DEĞİŞİKLİK YAPAN
KANUN TEKLİFİ**

GENEL GEREKÇE

Anayasa Madde 95/2'ye göre "Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür."

Bu hükme göre Meclis, düzenini ve çalışma yöntemini belirleyen kuralları içtüzük adı altında düzenleyebilir ve çalışmalarını yavaşlatan veya engelleyen hükümleri de kaldırabilir ya da değiştirebilir.

Ülkemiz bir rejim sorunu olmamakla birlikte kendisini çok ağır hissettiren ekonomik ve sosyal sorunlarla uğraşmaktadır. Vatandaşlarda hakim olan genel kanaat ise mer'i kanunların ve bunlara bağlı düzenlemelerin toplumun ihtiyaçlarını artık karşılayamadığıdır.

Topluma hakim bu genel kanaatin ışığı altında, Meclise yöneltilen eleştiri ise Meclisin kanun yapma çalışmalarında yeterince hızlı olmadığıdır. Toplumun önünü açacak kanunların Meclis çalışmaları sırasında kadük olması Meclise olan inancı sarsmaktadır.

Meclis içtüzüğünde yapılacak değişiklik tekliflerinde Meclisin toplumun ihtiyacı olan kanunları daha süratle çıkarması amaçlanmaktadır. Ancak, bu düzenlemeler yapılırken, Meclisin ruhu ve yasama organı olarak fonksiyonu unutulmamalıdır.

Hazırladığımız içtüzük değişiklik teklifinde, milletvekillerinin konuşma süreleri ile ilgili maddelerde değişiklik yapılmamıştır. Zira kanunlar kamuyu ilgilendiren konularda hazırlanır ve kanunlaşma aşamasında bunlarla ilgili olarak toplumun taleplerini, beklentilerini, eleştirilerini Meclise taşıyacak olanlar milletvekilleridir. Bu önemli hususun korunmasına dikkat edilmiştir. Buna rağmen çeşitli maddelerde (Madde 37/I; 98/I, VI; 99/II, IV; 105/II; 119/I, II; 120/I; 128/I, II) Meclis çalışmalarını yavaşlatan sürelerde Anayasaya aykırı olmayan kısaltmalar yapılmıştır.

İçtüzüğün çeşitli maddelerinde (Madde 21/III; 36/I; 112/I; 116/II; 118) ilgili Meclis çalışmalarının yürütülmesi takdire bağlı sürelere tabi kılınmıştır. Bu maddelerdeki takdire bağlı süreler net ve maddelerin amacına uygun makul sürelere tabi kılınmıştır. Amaç çalışmaların takdire ve yorumlamaya tabi olarak bazen hızlı bazen yavaş yürütülmesinin önüne geçmektir.

Komisyonların daha hızlı ama muhakkak etkin çalışması her zaman talep edilen ve amaçlanan bir durumdur. İçtüzüğün 14.maddesi Meclis Başkanı'nın görevlerini düzenlemektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak, Başkanın görevleri arasındadır. 14.maddenin 6 ncı bendine yapılan eklerme ile Meclis Başkanı'na bu denetimi sonucunda gerekli görürse komisyon başkan ve/veya üyelerinin değiştirilmesini teklif etmek görevi verilmiştir. Bu düzenleme ile hem komisyonların daha etkin çalışması sağlanmış olacak, hem de Meclis Başkanı'nın Meclis çalışmalarına daha aktif katılması sağlanacaktır.

54.maddede yapılan değişiklik ile Genel Kurul çalışma süreleri günde bir saat arttırılmıştır. Bu düzenlemeden amaç Meclisin çalışmalarını rahatlatacak zamanı kazandırmak ve daha verimli çalışmasını sağlamaktır.

Toplum ve devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi için genel görüşme açılması istenebilir. İçtüzüğün 102.maddesi genel görüşme açılması hakkındaki öngörüşmeyi, 103.madde ise genel görüşme açılmasını düzenlemektedir. Genel görüşme yapılması hakkındaki öngörüşmede genel görüşme açılması kararı alınmışsa genel görüşmenin başlaması için kırksekiz saat beklemek gerekir. Toplumu ve devleti ilgilendiren önemli bir konunun görüşülmesinin en erken iki gün sonraya bırakılmasının o konunun Mecliste görüşülmesinin topluma vereceği rahatlatıcı ve gerginlikleri yumuşatıcı etkiyi azaltacağı inancındayız. Bu nedenle, 102.maddede yapılan değişiklik ile genel görüşme yapılması hakkındaki öngörüşmede, genel görüşme yapılması kararı alınırsa aynı birleşim içinde genel görüşmenin yapılması şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenleme ile 103.maddenin içtüzükte yer almasının kanun yapma tekniği açısından anlamı kalmadığından kaldırılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapan Kanun Teklifi belirttiğimiz gerekçelerle hazırlanmıştır.

Saygılarımla sunarım.

Prof.Dr. M. Salih YILDIRIM

MADDE GEREKÇELERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 maddesinde Meclis çalışmalarını aksattığını düşündüğümüz hususlarda değişiklik yapılmıştır. Madde gerekçelerimiz;

1. İçtüzüğü'nün 21, 36, 112, 116 ve 118 nci maddelerinde ilgili Meclis çalışmalarının yürütülmesi takdire bağlı sürelerle tabi kılınmıştır. Bu hususun Meclis çalışmalarını yavaşlatan, aksatan bir faktör olarak kullanılmasının önlenmesi amaçlanmış ve bu maddelerde yer alan takdire bağlı süreler net ve maddenin amacına uygun makul sürelerle tabi kılınmıştır.
2. İçtüzüğü'nün 37, 98, 99, 105, 119, 120 ve 128 nci maddelerinde Meclis çalışmalarında uygulanan sürelerde bu çalışmaları aksatmayacak aksine hızlandıracağını düşündüğümüz kısaltmalar yapılmıştır.
3. İçtüzüğü'nün 14 üncü maddesinde yapılan değişiklik ile Meclis Başkanı'nın görevleri arasında yaptığı denetim sonucunda gerek görürse Başkan ve/veya üyelerin değiştirilmesini teklif etmek görevi eklenmiştir. Bu düzenlemenin gerekçesi hem amacımıza uygun olarak komisyonların daha fazla sorumluluk anlayışı içinde etkin çalışmasını sağlamak, hem de Meclis Başkanı'nın Meclis çalışmalarına daha aktif katılımını sağlamaktır.
4. İçtüzüğü'nün 54 üncü maddesinde Meclis çalışmalarının süresinin toplantı günlerinde bir saat öne alınarak artırılması ile Meclis çalışmalarına hız kazandırmak amaçlanmıştır. Meclis toplantı günlerinde çalışma saati 14.00'e alındığından aynı doğrultuda 3 üncü maddede de Meclisin ilk toplantı günü toplantı saati 14.00'e çekilmiştir.
5. İçtüzüğü'nün 81 inci maddesi kenar başlığı "Tüm üzerine konuşmalar" şeklindedir ve kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesinden önce tasarı ve teklifin tümü hakkında söz verme hususunu düzenlemektedir. Bu maddede 4 üncü fıkranın yer alması madde içeriğine uygun olmadığından çıkarılmıştır.
6. İçtüzüğü'nün 86 ncı maddesi kanun tasarı ve teklifinin kesin olarak oylanmasından önce milletvekillerine lehte ve aleyhte olarak birer kişiye söz verilmesi hususunu düzenlemektedir. 86 ncı maddenin son cümlesine göre "Biri konuşma kısa, açık ve gerekçeli yapılır." Bu ifadede yer alan "kısa" hükmü takdire bağlı uygulama olmaktan çıkarılarak herkesçe aynı şekilde uygulanacak bir usule yani kısa, makul ve net bir süreye tabi kılınmıştır.

7. İçtüzüğün 143 üncü maddesi açık oylama istemini düzenlemektedir. Açık oylama türleri 139 uncu maddenin 3 üncü fıkrasında belirtilmiştir. 143 üncü maddenin 4 üncü fıkrasında ise yapılan işlemin işaret oyu niteliğine dönüşmesi şartı düzenlenmiştir. Bu maddeye açık oylama usullerinden sadece birinin değil hepsinin dahil edilmesi düşünülmüş "kararlaştırılan açık oylama usulüne uyulmadığı" ifadesi eklenmiştir.
8. İçtüzüğün 87 nci maddesinde yapılan değişiklik ile değişiklik önergelerinin okunması sırasında Meclis çalışmalarına hiçbir katkısı olmayan bir usul ele alınarak vakit kaybını önleyen bir düzenleme getirilmiştir.
9. İçtüzüğün 102 nci maddesinde yapılan değişiklik ile toplumu ve devleti ilgilendiren bir konunun Mecliste görüşülmesi talep edildiğinde, Meclisin toplum sorunlarına hakim ve çözüm getirici, gerginlikleri giderici ve toplumu rahatlatıcı fonksiyonunu daha etkin yerine getirebilmesi için genel görüşme yapılması hakkındaki öngörüşme ve genel görüşme açılması arasındaki süre kaldırılarak genel görüşme yapılması hakkındaki öngörüşmede genel görüşme açılması kararı alınırsa aynı birleşim içinde genel görüşmenin yapılması usulü getirilmiştir.

Şırnak Milletvekili Mehmet Salih Yıldırım'ın Teklifi

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İÇTÜZÜĞÜNDE DEĞİŞİKLİK YAPAN
İÇTÜZÜK TEKLİFİ**

MADDE 1 : TBMM İçtüzüğü'nün 14 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Başkanın Görevleri

MADDE 14 – Başkanın görevleri şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni Meclis dışında temsil etmek;
2. Genel Kurul görüşmelerini yönetmek;
3. Tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini denetlemek;
4. Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divanın gündemini hazırlamak;
5. Danışma Kuruluna başkanlık etmek;
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde Komisyon Başkanı ve Üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak ve gerekirse Başkan ve/veya Üyelerin değiştirilmesini teklif etmek;
7. Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak;
8. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idari ve mali işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek;
9. Başkanlık Divanı bünyesinde oluşturulacak "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu" aracılığıyla Meclisi ve çalışmalarını yurt içinde ve yurt dışında tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak;
10. Kendisine Anayasa, Kanunlar ve İçtüzük gereğince verilen görevleri yerine getirmek.

Başkan özürlü olduğu veya Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde iken Ankara dışında bulunduğu zaman, görevlerini yerine getirmek üzere, Başkanvekillerinden birisini kendisine yazıyla vekil olarak tayin eder.

Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ayrılan resmi konutlarda oturur.

MADDE 2 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 21 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Parti Gruplarının Komisyonlarda Temsili

MADDE 21 – Başkan, 11 inci maddenin ilk fıkrasında belirtilen oranlara göre, Komisyonlarda da siyasi parti gruplarına düşen üye sayısını tespit eder.

Bir siyasi parti grubu, herhangi bir komisyonda kendisine düşen üyelikten vazgeçebilir.

Siyasi parti grupları, adaylarını beş gün içerisinde Başkanlığa bildirirler. bütün komisyonlar için, siyasi parti gruplarınca bildirilen adayların isimlerini gösterir listelerin Genel Kurulca, işaret oyu ile onaylanması suretiyle seçim tamamlanmış olur.

Plan ve Bütçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı ve Bakanlar Kurulu Üyeleri, Meclis komisyonlarında görev alamazlar.

14 üncü maddenin 6 ncı bendi gereği Komisyon Başkanlığı ve/veya üyeliği sona eren milletvekilinin yerine yeni üyeler üçüncü fıkradaki usule göre belirlenir.

MADDE 3 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 36 ncı maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Bekleme Süresi

MADDE 36 – Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine, havale tarihinden itibaren kırksekiz saat sonra başlanabilir. Komisyona havale edilen evrak, Komisyon Başkanlığınca resen veya komisyon üyelerinden beşi tarafından yazıyla istenirse, bastırılarak üç gün içinde komisyon üyelerine dağıtılır. Bu takdirde, söz konusu süre, dağıtım tarihinden itibaren başlar.

Danışma Kurulu'nun tavsiyesi veya bir kanun tasarısı veya teklifin tümünün veya belli hükümlerinin komisyona geri alınması veya geri verilmesi hallerinde, yukarıdaki fıkra yazılı süre kaydına uyulmayabilir.

MADDE 4 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 37 nci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Komisyonlarda İnceleme Süresi

MADDE 37 – Tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç otuz gün içinde sonuçlandırılması gerekir.

Bu sürenin bitiminde, tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamelerin doğrudan genel kurul gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri isteyebilirler. Bu istemler üzerine komisyon, Hükümet, teklif sahibi ve bir milletvekili beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnameler, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmak üzere Meclis Başkanlığınca Danışma Kurulu'na götürülür.

Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre, Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi, komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir.

MADDE 5 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 54 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Toplantı Günleri

MADDE 54 – Resmi tatile rastlamadığı takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, Salı, Çarşamba, Perşembe günleri saat: 14.00'dan 19.00'a kadar toplanır.

Danışma Kurulu'nun teklifi üzerine Genel Kurul, toplantı hafta, gün ve saatlerini değiştirebileceği gibi, diğer günlerde de toplantı yapılmasına karar verebilir.

MADDE 6 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 81 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Tüm Üzerine Konuşmalar

MADDE 81 – Kanun tasarı veya tekliflerinin görüşülmesinde, önce tasarı veya teklifin tümü hakkında söz verilir.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanunun tümünün veya maddelerinin oylanması, yirmi üye tarafından açık oy istenmemişse, işaretle olur.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmışsa, siyasi parti grupları, Komisyon ve Hükümet adına kanun tasarı ve tekliflerinin tümü hakkında yapılan konuşmalar, yirmişer dakika ile ve üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakika ile sınırlıdır.

(Son fıkra çıkarıldı.)

45

MADDE 7 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 86 ncı maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Son Konuşmalar

MADDE 86 – Tasarı veya teklifin tümünün kesin olarak oylanmasından önce milletvekilleri, ne yolda oy kullanacaklarını kürsüden belirtmek isterlerse, Başkan lehte ve aleyhte birer kişiye söz verir. Bu konuşma beş dakikayı geçmemek üzere açık ve gerekçeli yapılır.

MADDE 8 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 98 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Sözlü Sorunun Gündeme Alınması ve Cevaplandırılması

MADDE 98 – Sözlü sorular, önerenin Başkanlığa veya ait olduğu bakanlığa sevk tarihinden itibaren üç gün sonra gündeme alınır.

Sözlü soruların cevaplandırılması için; Anayasa, kanun ve içtüzük gereği zorunluluklar hariç olmak üzere, haftanın en az iki gününde, birleşimin başında ve birer saatten az olmamak şartıyla, Danışma Kurulunun önerisi ve Genel Kurulun onayı ile belli bir süre ayrılır.

Hükümet adına verilecek cevabın süresi beş dakikayı geçemez. Bu cevap üzerine soru sahibi, yerinden konu ile ilgili çok kısa ek bir açıklama isteyebilir. Hükümet adına verilecek cevapla görüşme tamamlanır. İkinci cevap süresi de beş dakikayı geçemez.

Soru sahibinin Genel Kurulda bulunmaması, sorunun cevaplandırılmasına engel değildir.

Hükümet adına cevap vermek için söz alan bakan; gündemde bulunan sözlü soru önergelerinden birden fazlasını sıra gözetmeden cevaplayabilir. Bu hakkını kullanmak isteyen bakan, önceden, birleşimi yöneten Başkana isteğini bildirir. Başkan bu isteği birleşimi açtıktan sonra derhal Genel Kurula duyurur. Konuları aynı olan sözlü sorular birleştirilerek cevaplandırılabilir.

İkinci fıkradaki zorunluluklar hariç, iki birleşim içinde cevaplandırılmayan sözlü sorular yazılı soruya çevrilir ve istemi halinde aynı birleşimde önerge sahibine beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

MADDE 9 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Yazılı Sorunun Cevabı

MADDE 99 – Yazılı soruların cevabı, Başbakanlık veya ait olduğu Bakanlık eliyle Başkanlığa sunulur. Başkan, bu cevabı derhal soru sahibine iletir. Cevap ayrıca soru metniyle birlikte Başkanlıkça alındığı günkü veya bir sonraki birleşim tutanağının arkasına eklenir.

Yazılı sorular, Başbakanlığa veya ait olduğu Bakanlığa gönderildiği tarihten itibaren en geç on gün içinde cevaplandırılır.

Başkan, bu süre içinde cevaplandırılmayan yazılı sorular için Başbakanın veya ilgili Bakanın dikkatini çeker.

Yazılı sorular, dikkat çekme yazısının gönderildiği tarihten itibaren beş gün içinde de cevaplandırılmazsa, önergenin süresi içinde cevaplandırılmadığı gelen kağıtlar listesinde ilan edilir.

Hükümet, yazılı sorunun cevabını gereken bilgilerin derlenebilmesi için Başkanlığa bilgi vermek suretiyle yazılı sorunun gönderildiği tarihten itibaren bir ayı geçmemek üzere geciktirebilir.

MADDE 10: T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 105 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Meclis Araştırma Komisyonu ve Yetkileri

MADDE 105 – Meclis araştırmasının yürütülmesi görevi, genel hükümlere göre seçilecek bir özel komisyona verilir.

Bu komisyonun üye adedi, çalışma süresi ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışabileceği hususu Meclis Başkanının teklifi ile Genel Kurulca tespit edilir. Araştırmasını iki ay içinde bitiremeyen komisyona bir aylık kesin süre verilir. Komisyon bu süre sonunda da çalışmasını tamamlayamadığı takdirde, süre bitiminden itibaren onbeş gün içinde araştırmanın tamamlanmaması nedenleri veya o ana kadar varılan sonuçlar üzerinde Genel Kurulda görüşme açılır. Genel Kurul bu görüşme ile yetinebileceği gibi yeni bir komisyon da kurabilir.

Meclis Araştırma Komisyonu, bakanlıklarla genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumundan, kamu iktisadi teşebbüslerinden, özel kanun ile veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulmuş banka ve kuruluşlardan ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ve kamu yararına çalışan derneklerden bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir.

Devlet sırları ile ticari sırlar, Meclis araştırması kapsamının dışında kalır.

MADDE 11: T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 112 nci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Soruşturmanın Sonuçlandırılması

MADDE 112 – Soruşturma Komisyonu raporu, Başkanlıkça bastırılarak hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya Bakana derhal gönderilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine üç gün içinde dağıtılır. Rapor, üyelere dağıtıldıktan beş gün sonraki birleşimin gündemine alınır ve öncelikle görüşülür.

Bu görüşmede, Komisyona, şahısları adına altı milletvekiline ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya Bakana söz verilir. Son söz soruşturma açılması istenen Başbakan veya Bakana aittir ve süresi sınırlandırılmaz.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra Komisyon raporu Genel Kurulca karara bağlanır.

Komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki raporları ile Genel Kurulun Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yönündeki raporlarının reddi, ancak Yüce Divana sevke dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulü ile mümkün olur.

Yüce Divana sevk kararı ancak üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce Yüce Divana sevk kararı alınırsa dosya, en geç yedi gün içinde Başkanlıkça dizi pusulasına bağlanarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

MADDE 12: T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 116 ncı maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Dilekçelerin Başkanlık Divanınca İncelenmesi

MADDE 116 – Dilekçe Komisyonunun; Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Katibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,

2. Yeni bir kanunu veya kanun değişikliğini gerektiren,
3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,
4. Yetkili idari makamlarca verilen kesin hesap cevap suretini ihtiva etmeyen,
5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,

Dilekçelerin grşlmeyeceğini karara bağlar.

Komisyon Başkanlık Divanı, bu kararlarını; bastırır ve üç gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi yelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Komisyon Başkanlık Divanı; grşlemeyeceğini karara bağladığı dilekelerden, kanun olarak düzenlenmesini de toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Başbakanlığa bilgi olarak gönderir.

MADDE 13 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 118 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarının Bastırılması ve Dağıtılması

MADDE 118 – Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır,  gün içinde bütün milletvekillerine ve bakanlara dağıtır.

MADDE 14 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 119 uncu maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarına İtiraz

MADDE 119 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin her yesi Komisyon Genel Kurulunun kararına, kararın dağıtım gününden itibaren onbeş gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilir. Aksi halde, dilekçe hakkında karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir rapor düzenleyerek, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin alacağı karar kesindir.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir.

MADDE 15 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 120 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Dilekçeler Hakkındaki Kesin Kararların Sonucu

MADDE 120 – Bakanlar 119 uncu madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren onbeş gün içinde, Komisyon Başkanlığı'na yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, Komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 119 uncu maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık birinci fıkra uyarınca yapması gereken bildiriği yapmadığı takdirde de, aynı fıkra hükümleri uygulanır.

MADDE 16 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 128 inci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmündeki Kararnamelerin Görüşülmesi

MADDE 128 – Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve içtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, Komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç yirmi gün içinde görüşülür ve karara bağlanır.

Komisyonlarda en geç onbeş gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır.

MADDE 17 : T.B.M.M. İçtüzüğünün 143 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Açık Oylama İstemi

MADDE 143 – Anayasa, kanunlar ve içtüzük gereğince işaret oyuna yahut gizli oya başvurulması zorunlu olmayan hallerde açık oylama yapılması en az beş milletvekilinin yazılı istemine bağlıdır.

Bu husustaki önergelerin, oylamaya geçilmeden önce Başkanlığa verilmiş olması gereklidir. Başkan, oylamaya geçmeden önce, açık oy istemi olduğunu bildirir ve önerge sahiplerinden en az onbeşinin Genel Kurul salonunda bulunmadığını tespit eder.

Oylamaya ilk olarak açık oy isteminde bulunan üyelere başlanır. Önerge sahiplerinden en az onbeş Genel Kurul salonunda bulunmaz veya noksan imza herhangi bir milletvekili tarafından kabul edilmez veya oylamaya katılmazlarsa, açık oylama istemi düşer.

Açık oylama önergesinde imzası bulunanlardan en az onbeş milletvekilinden herhangi birinin kararlaştırılan açık oylama usulüne uymadığı tasnif sonunda anlaşılırsa, yapılan oylama, işaret oyu niteliğinde işlem görür.

Açık oylama sırasında basılı oy pusulası bulunmayan milletvekili bir beyaz kağıt üzerine adını ve seçim çevresini yazıp imzalamak suretiyle oyunu kullanabilir.

MADDE 18 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 87 nci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Değişiklik Önergeleri

MADDE 87 – Kanunlarda veya içtüzükte aksine bir hüküm yoksa, kanun tasarısı veya teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önergeleri verebilir. Bu esaslar dairesinde milletvekilleri tarafından maddelerin her fıkrası için dörtten fazla önerge verilemez.

Değişiklik önergeleri kanun tasarısı veya tekliflerinin basılıp dağıtılmasından itibaren Başkanlığa verilebilir. Ancak, tasarısı veya teklifin görüşülmesine başladıktan sonra verilecek değişiklik önergelerinde en az beş milletvekilinin imzası bulunmadıkça önerge işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarısı veya teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önergeleri işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarısı veya teklife konu kanunun, komisyon metninde bulunmayan, ancak tasarısı veya teklif ile çok yakın ilgisi bulunan bir maddesinin değiştirilmesini isteyen ve komisyon salt çoğunlukla katıldığı önergeler üzerinde yeni bir madde olarak görüşme açılır.

Değişiklik önergelerinde, değiştirilmesi, kaldırılması veya eklenmesi istenen hükümler açıkça belirtilir. Açık olmayan ve şarta bağlı önergeler işleme konulmaz.

Değişiklik önermeleri gerekçeli olarak verilir. Değişiklik önermeleri ve gerekçeleri beşyüz kelimedenden fazla ise, önerge sahibi önergesine beşyüz kelimeyi geçmeyen bir özet eklemek zorundadır.

Başkan, değişiklik önergesi hakkında komisyona ve gruplara derhal bilgi verir.

Değişiklik önermeleri önce veriliş, sonra aykırılık sırasına göre ve her değişiklik önergesinde önergeyi imzalayan ilk milletvekilinin ismi ve diğer milletvekillerinin adedi belirtilerek okunur ve işleme konur.

Başkan, önergeye katılıp katılmadığını komisyona ve Hükümete sorar. Komisyon ve Hükümet katılmama gerekçelerini kısaca açıklayabilirler. Hükümetin veya komisyonun katılmadığı önerge, sahibi tarafından beş dakikayı geçmemek üzere açıklanabilir. Önerge sahibine, gerekçesinin okunmasını istediği önerge hakkında söz verilmez.

Daha sonra önermeler işaret oyu ile ayrı ayrı oylanır. Komisyonun katılmadığı ve fakat Genel Kurulun kabul ettiği önerge ve ilgili maddeyi komisyon geri isteyebilir. Geri verilmesi kabul edildiği takdirde, komisyon önergeye göre yeni bir metin hazırlar veya kendi metninin aynen kabulünü isteyebilir. Genel Kurulun kararı kesindir.

MADDE 19 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 102 nci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Genel Görüşmenin Açılması

MADDE 102 – Genel görüşme açılması, Hükümet, siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekili tarafından Başkanlıktan bir önergeyle istenebilir. Bu istem derhal gelen kağıtlar listesine alınır, Genel Kurula ve Hükümete duyurulur.

Verilen önergenin metni beşyüz kelimedenden fazla ise istek sahipleri beşyüz kelimeyi geçmemek üzere önergenin özetini eklemek zorundadırlar. Özet metni derhal milletvekillerine dağıtılır. Önergeyi veren milletvekillerinin talebi halinde Genel Kurulda bu özet okunur.

Genel görüşme açılıp açılmamasına Genel Kurul karar verir.

Genel Kurulda bu konudaki görüşmede Hükümet, siyasi parti grupları ve istemde bulunan milletvekillerinden birinci imza sahibi veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi konuşabilir. Genel Kurul, genel görüşme açılıp açılmamasına işaretle oylama suretiyle karar verir.

Genel görüşme açılmasına karar verilirse, aynı birleşim içinde genel görüşme yapılır.

Genel görüşmede ilk söz hakkı genel görüşme önergesi sahibi siyasi parti grubu veya gruplarına yahut genel görüşme önergesindeki birinci imza sahibi milletvekiline veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi milletvekiline aittir.

Bundan sonraki görüşmeler hakkında genel hükümler uygulanır.

MADDE 20 : T.B.M.M. İçtüzüğü'nün 3 üncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

İlk Toplantı ve And İçme

MADDE 3 – Milletvekili genel seçimi kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulu'nca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu kanallarında ilanını takiben beşinci gün saat 14.00'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu çağrısız olarak toplanır. Bu birleşimde, önce milletvekillerinin and içme töreni yapılır.

And içme töreninde bulunmayan milletvekilleri, katıldıkları ilk birleşimin başında and içerler.

And içme, her milletvekilinin, Anayasadaki metni kürsüden yüksek sesle okuması suretiyle olur.

Ara seçimde milletvekili seçilenler, katıldıkları ilk birleşimin başında and içerler.

Milletvekilleri, seçim çevresi, soyadı ve adlarının alfabe sırasına göre and içerler.

MADDE 21 : Bu iç tüzük yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.